

УКРАЇНСЬКИЙ КАТОЛИЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ

МАГІСТЕРСЬКА ПРОГРАМА ЕКУМЕНІЧНИХ НАУК

**МІЖКОНФЕСІЙНИЙ КОНФЛІКТ НА ПАРАФІЯХ ЦЕРКВИ
ПРЕОБРАЖЕННЯ ГОСПОДНЬОГО І СОБОРУ СВ. ЮРА КІНЦЯ
1980-Х – ПОЧАТКУ 1990-Х РОКІВ ХХ СТ.**

Магістерська робота

Студент: о. Володимир Сенюта
Науковий керівник: о. Тарас Бублик,
ліценціат богослов'я.

Львів 2013

ЗМІСТ

Вступ.....	3
РОЗДІЛ 1. Суспільно-політичні процеси в Радянському Союзі.....	6
1.1. Перебудова в СРСР.....	6
1.2. Перебудова в УРСР.....	12
РОЗДІЛ 2. Легалізація УГКЦ і відродження УАПЦ.....	22
2.1. Ліквідація Українських Церков (УГКЦ і УАПЦ).....	22
2.2. Легалізація УГКЦ.....	27
2.3. Відродження УАПЦ.....	35
РОЗДІЛ 3. Перехід храму Преображення Господнього у лоно УГКЦ і повернення Собору св. Юра громаді УГКЦ.....	37
3.1. 17 вересня 1989 року.....	39
3.2. Перехід громади храму Преображення ГНІХ в юрисдикцію УГКЦ.....	43
3.3. Повернення Собору св. Юра греко-католицькій громаді.....	52
Висновки.....	60
Список використаних джерел і літератури.....	63
Список позначень і скорочень.....	69
Додатки.....	71

ВСТУП

Наприкінці 80-х років ХХ ст., коли в українському суспільстві занепадав вплив комуністичної ідеології, а разом з нею і всі її псевдоідеали, серед українців щораз сильніше розповсюджується релігійний рух, який був частиною загальнонаціонального визвольного руху українського народу. Політичний макро- і мікроклімат доби призвів до відродження заборонених «червоним» режимом релігійних конфесій, зокрема Української греко-католицької церкви (УГКЦ) та Української автокефальної православної церкви (УАПЦ).

Так, зокрема, знаковими були події 1987-1989 рр., коли українські греко-католики провели низку масових акцій, що були спрямовані на легалізацію та відновлення своєї Церкви. Якщо ж відтворити реальні процеси, що стимулювали «вихід з катакомб» греко-католиків наприкінці ХХ ст., то потрібно згадати насамперед жорстку боротьбу за храми, які до 1946 р. належали УГКЦ. Процес відродження в Україні тривав і годі було його зупинити, хоча такі спроби, без сумніву, були і з боку тодішньої влади, і з боку ієрархії духовенства Російської православної церкви (РПЦ).

Важливою ознакою релігійного відродження в Україні став масовий перехід громад РПЦ до УГКЦ. Одним із найбільш знакових у той час був «демарш» громади церкви Преображення Господнього у Львові 29 жовтня 1989 р. до греко-католицизму. Наступною важливою подією у боротьбі греко-католиків за права своєї Церкви стала зустріч Папи Івана Павла II із М. Горбачовим 1 грудня 1989 р., після якої Радянський Союз визнав право УГКЦ реєструвати свої громади, що засвідчило завершення кількадесятилітнього підпільного, «катакомбного» періоду. Але, як відомо, ще майже рік греко-католикам довелося виборювати свої права на свободу віросповідання – кульмінаційним етапом цих процесів стала боротьба за повернення символу та форпосту УГКЦ – архікатедрального Собору св. Юра у м. Львові (офіційно храм було повернуто 19 серпня 1990 р.)

Пожвавлення релігійного життя в Україні викликало й відродження УАПЦ, яку більшовицька влада заборонила, а діячів репресувала та знищила ще в 1920-х роках. 4 червня 1990 р. було проведено Перший Собор УАПЦ, на якому згуртувалися православні громади західних і центральних областей України, визнаючи своїм Предстоятелем Патріарха Київського і всієї України Мстислава (Скрипника).

Поряд із позитивними зрушеннями у релігійному житті СРСР не можна оминати увагою і крайнє загострення міжконфесійних протистоянь у Західній Україні. Про це необхідно вести мову не лише у перспективі суспільно-політичних процесів, адже ті протистояння мали безпосередній, якщо не вирішальний, вплив на екуменічні взаємини між Католицькою і Православною церквами.

При дослідженні розвитку релігійних відносин в українській історії, і зокрема в

останні роки радянського режиму в Україні, варто брати до уваги міжконфесійні чвари, оскільки «українське питання» у 1980-1990-х роках у світовому екуменічному русі відіграло важливу роль. А відтак постає наукова необхідність у вивченні міжконфесійних взаємовідносин, щоб тим самим сприяти різним екуменічним ініціативам християнських церков, а отже, дати можливість переламати у суспільстві релігійні стереотипи, які сформувалися упродовж попереднього, вкрай непередбачливого, атеїстичного радянського режиму. Тому ми взяли за основу дослідження проблематики міжконфесійних відносин кінця 80-х – початку 90-х років ХХ ст., що мали місце в парафіях Церкви Преображення Господнього і Собору св. Юра у Львові. На нашу думку, це питання було і надалі є актуальним навіть для сучасного українського суспільства, а тому у практичному релігійному житті України набуває важливого значення.

Актуальність дослідження міжконфесійних відносин у громадах Церкви Преображення Господнього і Собору св. Юра у Львові полягає у детальному вивченні фактів і процесів релігійної ситуації кінця 1980-х – початку 1990-х років ХХ ст. за умов лібералізації українського суспільства та релігійної свободи.

Метою дослідження є опис і аналіз міжконфесійного конфлікту між релігійними громадами Української Православної Церкви (УПЦ), що була тоді під юрисдикцією РПЦ, та УГКЦ на прикладі храму Преображення Господнього і архікатедрального Собору св. Юра у Львові.

Предметом дослідження є міжконфесійне протистояння між греко-католицькою і православною громадами храму Преображення Господнього і Собору св. Юра у Львові.

Об'єктом дослідження є релігійні громади УПЦ та УГКЦ храму Преображення Господнього і Собору св. Юра у Львові.

Хронологічні рамки дослідження охоплюють період національно-релігійного відродження в СРСР та розгортання міжконфесійного конфлікту в Західній Україні у 1985-1991 рр.

Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків і списку використаних джерел і літератури.

У *першому розділі* описано про суспільно-політичні процеси, які відбувалися в Радянському Союзі, зокрема в Україні, у час горбачовської перебудови як важливі передумови до змін у радянському суспільстві, що зумовили розвал СРСР і відродження репресованих Церков.

У *другому розділі* описано ліквідацію УГКЦ та УАПЦ, а також процеси, які призвели до виходу УГКЦ з катакомбного існування та етапи відновлення українського православ'я.

У *третьому розділі* описано три знакові події процесу легалізації УГКЦ, а саме:

- а) похід 17 вересня 1989 р. у Львові з вимогами легалізувати УГКЦ;
- б) перехід храму Преображення Господнього у власність громади УГКЦ 29 жовтня 1989 р.;
- в) повернення Собору св. Юра у Львові, котрий упродовж кількох сотень літ був духовним центром Галичини.

Географічні рамки дослідження було обмежено областями Західної України із головним акцентом на подіях у м. Львові.

У дослідженні широко використано положення й думки із праць і мемуарів про міжконфесійні конфлікти в Україні науковців Олега Турія, Мирослава Мариновича, Віктора Єленського, владики Бориса Гудзяка, Надії Цендри, Богдана Боцюрківа, Ігоря Калинця та інших. Також у дослідженні часто апелюємо до документів радянських державних органів, документів і матеріалів галузевого державного архіву Служби безпеки України та ін.

Дослідження має **практичне значення**, адже, представляючи розвиток церковних відносин між православною громадою, що на той час була під юрисдикцією РПЦ, та греко-католицькою спільнотою, можна шукати практичних вирішень екуменічних проблем у сучасній Україні.